Bilar från A till Ö

Varför heter bilarna som de gör? Umeås största bil- och språknörd, Fredrik Andersson, söker svar på denna och andra frågor i en faktafylld artikelserie om gamla och nya bilar.

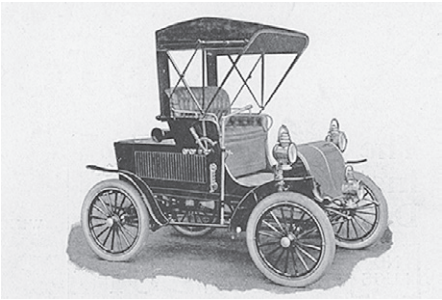

Ångbilen Boss från 1904.

Ford Mustang Boss 429 från 1969.

Boss – chef över ponnybilflocken

Det engelska ordet ”boss” betyder ”chef”. Det används ofta om något som är bra. Att göra något ”like a boss” (”som en chef”) innebär att göra det på ett skickligt, snyggt eller kraftfullt sätt. Och när den amerikanske musikern Bruce Springsteens fans kallar honom ”The Boss” är det ett tecken på tillgivenhet och vördnad. Eftersom ordet är kort och laddat med positiva associationer är det inte konstigt att det också använts som namn på bland annat bilar.

Den första Boss-bilen var troligen den ångdrivna bil som från 1897 till 1909 tillverkades av Boss Knitting Machine Works (”Boss stickmaskinsfabriker”) i staden Reading i den amerikanska delstaten Pennsylvania. Detta verkstadsföretag grundades 1892 av James L. Eck. Som firmanamnet antyder producerade företaget först maskiner som stickade kläder, men började sedan tillverka den ångdrivna bilen Boss. Under åren 1904 och 1905 fanns det dessutom en annan amerikansk bil som hette Boss. Den hade vanlig förbränningsmotor och tillverkades i staden Massillon i Ohio av Long-Crawford Automobile Company (”Long-Crawfords automobilföretag”). Och ytterligare en bil med samma namn (denna gång dock stavat B.O.S.S.) verkar ha tillverkats under år 1911 i staden Detroit i delstaten Michigan.

Små och snabba

Den mest kända Boss-bilen torde dock vara Ford Mustang Boss. Modellen Mustang, som kom 1964, gav upphov till smeknamnet på en ny kategori bilar: *pony cars* (”ponnybilar”). Mustang, vars namn kom från en ras nordamerikanska vildhästar, var den mest kända och mest sålda bilen i produktkategorin. Men smeknamnet kan också ha syftat på dels att bilarna med amerikanska mått mätt inte var särskilt stora, dels att de tilltänkta köparna inte sågs som helt fullvuxna. Den tänkta målgruppen för denna typ av bilar var nämligen ungdomar.

En av människorna bakom Mustangen var Ford-chefen Lee Iacocca. Det var han som ville att företaget skulle bygga en sportig version av Ford Falcon, vilket ledde fram till modellen Mustang. Iacocca var också den Ford-företrädare som insåg att en biltillverkare som ville vinna ungdomarnas hjärtan (och pengar) borde satsa på en sportig image samt sträva efter den publicitet som racingframgångar ger, skriver motorjournalisten och Mustangentusiasten Donald Farr i boken *Mustang Boss 302. From Racing Legend to Modern Muscle Car*. Sambandet mellan racer-reklamen och försäljningen uttrycktes i det interna Ford-slagordet ”Win on Sunday, Sell on Monday.” (”Vinn på söndagen, sälj på måndagen.”) Iacocca såg till att Ford satsade stort på så kallad *stock car racing*, alltså tävlingar på racerbanor med bilar som – till skillnad från ”riktiga” racerbilar – åtminstone i någon mån byggde på standardvagnar (det engelska ordet ”stock” betyder bland annat ”lager” eller ”bestånd”).

Byggdes för banan

Standardvagnsracingens regler innebar att ett visst antal exemplar av en bilmodell måste säljas för gatubruk för att bilen i fråga skulle få tävla på racerbanorna. Detta innebar att en biltillverkare byggde tekniskt avancerade standardvagnar i små volymer i syfte att kunna ställa upp i tävlingarna, vilket man hoppades skulle leda till segrar, vilket i sin tur skulle leda till att fler människor köpte biltillverkarens massproducerade bilar. En bil som kom till på detta sätt var Mustang Boss 302. Talet 302 i modellversionsbeteckningen kommer helt enkelt från motorvolymen, 302 kubiktum (4 949 kubikcentimeter).

När det gäller ursprunget till namnet ”Boss” finns det däremot flera olika förklaringar. Enligt en av dem ville Ford-chefen Semon Knudsen att bilen i fråga skulle vara en Ford alltigenom och att det alltså inte skulle stå ”Shelby” eller något annat på den. (Biltillverkaren Shelby hade tidigare hjälpt Ford att bygga tävlingsbilar.) Exakt hur man kommer från detta uttalande till namnet ”Boss” är oklart, men troligen är tanken att eftersom projektet var så viktigt för Knudsen så blev fordonet i fråga ”chefens bil”. Enligt en annan förklaring, som förordas av bland andra svenska Fords informationschef Erik Lindham, var det någon nyfiken person som frågade Ford-designern Larry Shinoda vad han jobbade med just då. Eftersom arbetet med att ta fram Ford Mustang 302 var hemligt svarade Shinoda undvikande ”the boss’s car” (på svenska ”chefens bil”).

Den ursprungliga Boss 302 byggdes under åren 1969 och 1970. Men för några år sedan blåste Ford nytt liv i namnet och använde det på en Mustang som tillverkades under 2012 och 2013.

FREDRIK ANDERSSON
Bil- och språkfantast

Advokaten Agneta

Agneta Gustafsson är advokat på Advokatbyrån Nywa. I Bil & Bostad svarar hon varannan vecka på läsarnas frågor kring juridik, avtalsrätt och bostadsköp.

Om styrelseledamots tystnadsplikt

Hej Agneta,
Jag är styrelseordförande i ett mindre aktiebolag med tolv anställda. Vi är fyra personer i styrelsen som också arbetar i bolaget. Vi har problem med en av styrelseledamöterna som läcker information från styrelsemötena och säger att det är för bolagets bästa. Våra styrelsemöten har blivit konstiga, då vi inte kan tala fritt och säga vad vi tycker i olika för bolaget viktiga frågor. Är inte det som sägs under styrelsemötet hemligt?

Vänligen,
Karl

Hej Karl,
Tack för din fråga som rör tystnadsplikt för styrelseledamöter i aktiebolag.

Styrelsen är bolagets viktigaste ledande organ. Styrelsen i både stora och små aktiebolag ska följa *aktiebolagslagen*. Styrelsen ansvarar för bolagets organisation och ska se till att ekonomin, bokföringen, förvaltningen och driften av bolaget fungerar.

Varje styrelseledamot har en långtgående *lojalitetsplikt* gentemot bolaget, dess angelägenheter och framgångsrika utveckling. Lojalitetsplikten innebär att styrelseledamöterna har en plikt att visa bolaget omsorg och att sätta bolagets intressen i första rummet vid varje beslut och åtgärd som kan påverka bolaget.

Styrelseledamöterna ska ta initiativ för sådana *åtgärder som är till gagn för bolaget* och *avstå från sådana åtgärder som är negativa för bolaget* samt inte för utomstående avslöja uppgifter om bolaget. Detta brukar sammanfattas med att styrelseledamöterna ska agera efter *bolagets bästa*. Vad som är bolagets bästa i det enskilda fallet bedöms utifrån bolagets verksamhetsändamål och styrelseuppdragets affärsmässiga karaktär. Aktiebolag bedrivs normalt med syftet att generera vinst åt aktieägarna, vilket alltså ska besjäla den som har ett styrelseuppdrag i ett aktiebolag.

Det verkar som att din styrelsekollega har en avvikande uppfattning om vad som är bolagets bästa och hur information om bolaget ska lämnas. Här är det viktigt att komma ihåg att lojalitetsplikten också innebär stränga krav på *tystnadsplikt*, särskilt i för bolaget viktiga strategiska frågor. Exempel på information som normalt omfattas av tystnadsplikten är affärshändelser av allmänt slag såsom samgåenden, förvärv, försäljningar, omstruktureringar, kapitalanskaffning och nedläggning.

Information om vad som sker och sägs på styrelsemöten kan vara känslig och får normalt inte avslöjas. En förutsättning för ett effektivt styrelsearbete är nämligen att ledamöterna vågar uttala sin mening, lämna förslag och påpeka fel och brister med mera vid styrelsemötet, utan risk för att vad som sägs förs vidare till utomstående.

Många styrelseledamöter är osäkra på hur långtgående tystnadsplikten är. För att undvika onödiga missförstånd till nackdel för bolaget kan det vara lämpligt att upprätta en *arbetsordning* för styrelsens arbete där det tydligt anges vad som gäller rörande bolagets lämnande av information. Arbetsordningen är varje styrelseledamot skyldig att följa.

Styrelsen kan naturligtvis ha ett intresse av att sprida information om bolaget. Sådan informationsgivning bör dock alltid ske med styrelseledamöternas goda minne. På så sätt kan man undvika att någon ledamot talar bredvid mun och avslöjar information som kan skada bolaget om den offentliggörs.

Bolagets *aktieägare* har rätt att få upplysningar om bolaget på *bolagsstämman*. Det innebär till exempel att en minoritetsägare som inte ingår i styrelsen, utanför bolagsstämman, *inte* har rätt att få veta vad som avhandlats på ett styrelsemöte. Om du vill läsa mer om förhållandet mellan er aktieägare har jag tidigare skrivit om *aktieägaravtal* i Bil & Bostad, som du finner på *www.nywa.nu/bil-bostad-om-avtal-mellan-aktieagare*.

Vilka *påföljder* kan göras gällande mot den ledamot som inte följer reglerna? Eftersom det är aktieägarna som utser styrelseledamöterna på bolagsstämman har de även rätt att *entlediga* den styrelseledamot som de inte längre har förtroende för. Det är också möjligt att föra *skadeståndstalan* mot den ledamot som har orsakat bolaget *ekonomisk skada*, om ledamoten varit vårdslös och det finns ett orsakssamband mellan ledamotens handlande och bolagets ekonomiska skada. I sammanhanget bör nämnas lagen om skydd för företagshemligheter som gäller alla som är anställda vid ett företag, mot vilken brott kan medföra såväl straff som skadeståndsskyldighet.

För bolagets bästa får jag betona vikten av att ni har ett *gott och öppet samarbetsklimat* i styrelsen och att alla är medvetna om vad som gäller kring informationsspridning. Det kan vara förödande för ett bolag om information om dess ekonomi eller planerade åtgärder sprids till utomstående och i värsta fall konkurrenter. Upprätta gärna en arbetsordning och gå igenom den tillsammans till främjande av ett positivt styrelsearbete. Kom ihåg att även konsekvent följa upp och utvärdera styrelsens arbete så att ni kan identifiera vilka områden som behöver förbättras.

Med en välfungerande styrelse har ni lagt den första byggstenen i ett framgångsrikt företag. För att bygga vidare på denna grund kan ni till exempel delta i Styrelseakademins utbildningar på *www.styrelseakademin.se*.

Avslutningsvis ett visdomsord av Francois de la Rochefoucauld som ni kan ha med er i det fortsatta styrelsearbetet, *”Alla klagar över sitt dåliga minne, men ingen över sitt dåliga omdöme”*.

AGNETA GUSTAFSSON
Advokat,
Advokatbyrån Nywa

Har du en fråga? Skriv till Agneta!
Om du har funderingar kring bostadsköp, bilköp, juridik eller avtal, skicka din fråga till Agneta på e-postadressen advokaten@nywa.nu.